

Savon Vammaisasuntosäätiö

Savas 1989–2019

VAALIJALAN keskuslaitos ja Savon silloinen 51 kunnan muodostama erityishuoltoapiiri oli 1980-luvulla asettanut kehitysvammaisten erityishuollon tärkeimmäksi tavoitteeksi vammaisten asumisen järjestämisen 1990-luvulla. Oli alettu puhua kotona asuvien kehitysvammaisten ”aikapommista, joka räjähtää käsiin.” Kehitysvammaisten elinajan odote oli hyvän hoidon ansiosta pidentynyt. Täysi-ikäistyvät kehitysvammaiset tuli saada hallitusti siirretyksi itsenäiseen elämään, pois ikääntyvien ja yhä väsyneempien vanhempiensa luota.

Valtioneuvoston hyväksymän valtakunnallisen suunnitelman ja sosiaalihuollon ohjeiden mukaan keskuslaitospaikkoja tuli vähentää, mikä korvaamiseksi tarvittiin vaihtoehtoisia asumismuotoja. Keskuslaitospaikkojen vähentämisen vuoksi tukipalveluita annettiin asukkaille kuntien ja kuntainliiton tukipalvelujärjestelmistä.

Erityishuoltoapiirien tavoitteena oli vuoteen 1994 mennessä osoittaa asunnot yli 400:lle ja vuoteen 1999 mennessä 800 kehitysvammaiselle henkilölle. Eniten asuntoa tarvitsivat ikääntyvien vanhempiensa luona asuvat kehitysvammaiset, laitospaikkoja oli tarkoitus käyttää vain tilapäisiin hoito- ja kuntoutusjaksoihin ja kehitysvammaisten asumisvalmennukseen.

Savon Vammaisasuntosäätiön hallituksen jäsen ja Vaalijalan pitkäaikainen johtaja Erkki Paara ker-

too, että Suomeen rakennettiin 1960- ja 1970-luvulla useita suurehkoja kehitysvammalaitoksia.

”Kun ne oli saatu hyvään vauhtiin, alkoi Euroopasta kantautua laitostavasta kritiikkiä; laitoksia ei pidä rakentaa lisää, vaan mieluummin purkaa laitospaikkoja ja siirtyä avoyksiköihin. Suomessa virkamiesten oli vaikea niellä uutta ideologiaa – juurihan laitokset oli saatu valmiiksi – mutta kunnille ajatus oli tervetullut; kalliiden laitospaikkojen käyttö vähentyisi. Erityisesti Länsi-Suomen rannikkoseuduilla oltiin tiennäyttäjiä, Ruotsissa oltiin jo siirrytty avopalveluihin ja laitoksia pidettiin vanhanaikaisina. Myös kehitysvammaisten tukiyhdistykset painostivat kuntia rakentamaan avoyksiköitä. Kehitysvammaisten vanhempien ajatusmalli oli muuttumassa; he eivät enää ajatelleet, että heillä on elinikäinen tehtävä huolehtia lapsestaan, vaan halusivat, että lapsi aikuistuu muuttaen omaan elämänsä.”

Paara oli vuosina 1976–1980 sosiaalihuollon ylitarastajana ja teki esitykset sosiaali- ja terveysministeriölle kuntien ja kuntainliittojen avoyksiköiden perustamisen rahoituksesta. Valtio maksoi kustannuksista yli puolet, joten hakemuksia kautta Suomen tuli hyvin paljon. Valtion budjetista ei riittänyt heti rahaa kaikkiin hankkeisiin, vaan osa joutui odotuslistalle. Paaran mukaan köyhissä maaseutukunnissa tilanne oli erityisen vaikea. Kehitys-

vammaisia oli suhteellisesti paljon ja palveluja vähän. Toisaalta tuolloin kehitysvammaiset ja heidän perheensä pärjäsivät maaseutuoloissa kaupunkilaisia paremmin, sillä vanhemmat eivät juuri käyneet kodin ulkopuolella töissä. Lisäksi 1970-luvun Suomessa maaseudulla oli vielä jäljellä kehitysvammaisille soveltuvia maatalouden töitä ja vammaisten päivittäinen toiminta ja huolenpito hoitui paljolti kotipiirissä.

”Muutamassa vuodessa voitiin valtion rahoituksen turvin perustaa toista sataa kehitysvammaisten avoyksikköä. Päivähuoltoloita, asuntoloita ja harjaantumiskouluja syntyi eri puolelle maata, mutta yövalvottuja palvelukoteja ei vielä voitu perustaa, vaan uudet avopalvelut kohdistuivat lievemmin kehitysvammaisten ja heidän perheittensä tueksi. Pääosin yksiköt sijoituivat vuokratiloihin, näin

saimme määrärahan riittämään mahdollisimman moneen yksikköön.”

Vaalijalan johtajana Paara oli vuosina 1981–2013. Hänen missionsa oli kansallisen linjauksen mukaisesti aikaansaada yövalvottuja palvelukoteja kehitysvammaisille. Kuntayhtymän alueella yli 65-vuotiaiden vanhempien kanssa asui tuolloin lähes 500 aikuista kehitysvammaista. Lisäksi kehitysvammaisia oli kunnalliskotien mielisairasosastoilla. ”Vaalijala oli suuri mutta ahdas. Samassa huoneessa oli neljä aikuista tai 6–7 lasta, asukkaita oli yli 600. Oli selvää, ettei näin voinut jatkaa.”

Kuntayhtymän kunnat innostuivat laitoshuoltoa halvemmista asuntoloista. Ensimmäiset tehtiin 1982–1983 Iisalmeen ja Mikkeliin kuntien omahoituksena, koska sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö ei ollut budjetoinut niihin rahaa.

ITÄ-SUOMEN aluehallintoviraston sosiaalihuollon ylitarkastaja Satu Syrjälä kertoo, että vuonna 1993 voimaan tulleen valtionosuusudistuksen mukaan kunnille alettiin maksaa yleistä valtionosuutta erikseen maksettujen sosiaalimenojen sijaan. Valtionosuuden kunta sai käyttää halunsa mukaan. Valtio ohjasi tätä isoa rakennemuutosta, jossa kunnat halusivat vähentää hoitopaikkakustannuksiaan. Kehitysvammajärjestöillä oli samaan aikaan ideologinen linjaus siitä, että kodinomaiset asumisyksiköt ovat laitoshoitoa parempi ratkaisu.

Syrjälä työskenteli tuolloin Vaalijalassa sijoittajasosiaalityöntekijänä, jonka tehtävänä oli vauhdittaa asukkaiden laitoksesta muuttoa järjestämällä tutustumiskäyntejä kunnissa oleviin asumispalveluyksiköihin. Hän on kirjoittanut tuosta ajasta raportin nimellä Sata lähtijää, jossa kuvataan yksityiskohtaisesti laitoshoidon purkamisprosessia.

”Kuntien sosiaalityöntekijöiltä saattoi tulla Vaalijalaan puheluja, että ensi viikolla tulee pakettiauto hakemaan asukkaita. Sosiaali- ja asiakastyössä ei vielä puhuttu rahasta, vaan asiakkaan asemasta. Meillä oli huoli siitä, heikkenisivätkö asiakkaan olosuhteet ja elämänlaatu, kun hän lähtee Vaalijalasta. Kehitysvammaisiahan siirrettiin myös terveyskeskusten vuodeosastoille ja vanhustenhoito-osastoille. Henkilöstö oli aidosti huolissaan asiakkaistaan – miten kehitysvammaiset pärjäisivät uusien ihmisten huolenpidossa. Henkilöstö oli kiintynyt asiakkaisiinsa, olivathan hoitajat ties monennessako sukupolvessa vaalijalalaisia, kun olivat vanhempiansa jalanjäljissä alalle tulleet ja lapsuutensaakin laitosalueella viettäneet.”

Se, ketkä siirrettiin Vaalijalasta pois, riippui asiakkaan kotikunnan aktiivisuudesta. Vaalijalassa tilanne arvioitiin siitä näkökulmasta, kuka hyötyisi muutosta ja kenen elämä parani avohuollossa. ”Se oli ristiriitaista aikaa, sillä toisaalta oli ilo saattaa asukkaita uusiin nätteihin koteihin ja hyvään huolenpitoon lähelle omaisia, mutta toisaalta joitakin piti saattaa terveyskeskuksen vuodeosastoille, kun muuta ei ollut tarjolla, ja kunta halusi säästää Vaalijalan hoitomaksun. Kotikunnat tekivät ratkaisut valtiovallan ohjauksessa, mutta kyllä kehitysvammajärjestötkin paheksuivat sitä, jos asiakas siirrettiin laitoksesta laitokseen.”

15-vuotisjuhlaseminaarissa puhui Anna-Elina Lavaste omaisen näkökulmasta.

sessään työn ja päivätoiminnan merkitystä kehitysvammaisille ihmisille, professori Vuokko Niiranen tarkasteli kehitysvammaista ihmistä kansalaisena, asukkaana ja palvelun käyttäjänä. Omaisen näkökulmaa valotti koskettavalla tavalla Anna-Elina Lavaste Kuopion Hoiva ry:stä. Kunnan puheenvuoron seminaarissa käytti sosiaalijohtaja Saara Pesonen Puumalan kunnasta.

AVUSTUSPOLITIIKASSA TAPAHTUU MUUTOKSIA

Savon Vammaisasuntosäätiö oli voinut hyödyntää Raha-automaattiyhdistyksen investointiavustuksia rakentamiseen poikkeuksellisen tehokkaasti. Vuoteen 2005 mennessä olivat uusien palvelujen kokonaisinvestoinnit olleet yhteensä 17,2 miljoonaa euroa, josta Raha-automaattiyhdistyksen avustusten osuus noin 40 prosenttia. Säätiö oli vakiinnuttanut asemansa yhtenä maan suurimmista yksityisistä kehitysvammaisten henkilöiden asumispalvelujen tuottajista. Säätiön perustajan, Vaalijalan kuntayhtymän, testamenttivaroistaan syksyllä 1989 luovuttama runsaan 25 000 euron peruspääoma oli tuottanut hyvän sadon!

Kirkonsalmen autismiyksikkö jäi viimeiseksi Raha-automaattiyhdistyksen avustus ja valtion asuntolaina -rahoitusmallilla toteutetuksi palveluyksiköksi.

Vuonna 2004 RAY myönsi investointiavustuksia enää vain pienille erityisryhmille kuten autisteille, sillä RAY:n oli vetäydyttävä palvelutilojen rahoittamisesta. Syy oli se, että yksityinen hoivapalvelusektori vastusti RAY:n järjestöille myöntämiä investointiavustuksia, koska piti niitä kilpailuetuna. RAY:n ja yrittäjäjärjestöjen sopiman lausuntomenettelyn ansiosta yksityissektori sai "veto-oikeuden" järjestöjen palveluyksiköiden toteuttamiseen. Savaksella veto-oikeus näkyi konkreettisesti siinä, että kuntien kanssa hyvässä yhteistyössä eteenpäin viety Savonlinnan Aholahden palvelukotihanke raukesi ja Varkauteen suunniteltu mielenterveyskuntoutujille tarkoitettu Tapionkoti kohtasi vastustusta, joka johdatti sen toteutuksen siirtymiseen.

Valtion asuntorahasto ARA ryhtyi nyt myöntämään erityisryhmien asuntokohteitten rakentamiseen korkotukilainoihin kytkettyä 30 prosentin rakentamisavustusta, joka sittemmin nousi vaativimmissa kohteissa 50 prosenttiin.

Säätiön tarkoituksen toteuttaminen vaati nyt uusien toiminta- ja rahoitusmallien hakemista. Vaikka edessä oli vääjäämättä kasvun hidastuminen, antoi se toisaalta paremmat mahdollisuudet palvelu-, kehittämis- ja kokeilutoiminnan kehittä-

Maaliskuussa 2007 vietettiin palvelujohtaja Tiina Kurun läksiäisiä. Läksiäishalajana vuorossa Matti Hiltunen.

miseen ja palveluvarustuksen käytön tehostamiseen. Yleinen näkymä oli, että erityisryhmien asumispalvelujen tarve vähenee voimakkaasti 10—15 vuoden sisällä. Varsinkin pienten maaseutukuntien yhteistoiminnan vähäisyys erityisryhmien asumispalvelujen järjestämisessä saattoi tulla esteeksi palvelujen kehittymiselle.

LAATUTYÖSKENTELY JA KEHITTÄMISTYÖ MENESTYKSEN KIVIJALAKSI

Savakselle laatu on ollut aina tärkein kilpailutekijä. Laatu politiikan keskeisenä tavoitteena on ollut palvelujen laadun optimointi suhteessa resursseihin, asiakaslähtöisyys sekä henkilöstön hyvä työmotivaatio. Jo 1990-luvun lopulla oli käynnistetty Laadun avaimet -laadunvarmennusohjelma ja syksyllä 2000 aloitettu sisäisen laatujärjestelmän kehittämisprojekti.

Vuosituhanen vaihtuessa aloitettiin määrätietoinen laadun kehittäminen, jonka isoin satsaus oli ensimmäisen palvelujohtajan palkkaaminen. Tehtävään valittiin kasvatustieteiden maisteri Tiina Kuru Mikkelistä (s. 1955, k. 2018), hän hoiti tehtävää vuodet 2001—2006. Kurun johdolla Savas jatkoi sisäisen laatujärjestelmänsä kehittämistä, josta muodostui osa ulkoista sertifioitua SHQS-laatujärjestelmää. Savaksen laatujärjestelmään koottiin yhteen kaikki laadunhallinnan ja -varmistuksen käytännöt niitä samalla kehittäen ja täydentäen, ja järjestelmä rakennettiin kiinteäksi osaksi normaalia

vuotuista suunnittelu- ja arviointijärjestelmää.

”Jouko Hämäläinen painotti, että kun isot yritykset tulevat markkinoille ja tarjoavat palvelua halvalla, laatu tulee olemaan kilpailutekijä. Laatujärjestelmän rakentaminen olikin pitkälinen ja vaativa prosessi. Tavoite oli saada sertifioitu laatujärjestelmä valmiiksi vuosien 2005—2006 vaiheilla, mutta se viivästyi parilla vuodella”, Kuru kertoo.

Kun yksikköjä valmistui tiuhaan, piti osaamisen kehittyä samaa tahtia, mutta keskinäistä osaamisen jakamista ei vielä varsinaisesti tehty. Kuru tekikin pitkän tähtäimen suunnitelman osaamisen kehittämiseen. Esimerkiksi autismiosaamiseen alettiin satsata, sillä kysyntä kasvoi; autismin kirjon henkilöitä oli tulossa palveluihin Vaalijalasta.

”Se oli erittäin työteliästä kasvun aikaa. Joka vuosi avattiin uusia yksiköitä. Johtaja valittiin palveluyksikköön ensiksi ja hän tuli mukaan valitsemaan yksikköön eri ikäisiä ja eri koulutustaustaisia työntekijöitä. Työpaikkailmoituksiin tuli 2000-luvun alussa satoja hakemuksia ja rekrytoinnit olivat työläisiä”, Kuru muistelee.

Ulkoa tullessa hän näki kehittämiskohteet selvästi. Esimerkiksi perheiden kanssa tehtävä yhteistyö alkoi varsinaisesti hänen aikanaan, sen Kuru nimeääkin lempiaiheekseen. ”Läheiset ovat kehitysvammaisille aina ne tärkeimmät ihmiset, siksi yhteistyön tulee toimia. Raija Rantalaisen tultua hallitukseen hän toi sinne perheiden äänen uudella tavalla. Agendalle nostettiin aikuisen ihmisen itsemääräämisoikeus. Se oli työntekijöille aluksi outoa, mutta vähitellen he sisäistivät sen, sekä yhteistyön tarpeellisuuden perheiden kanssa. Säätiön sisäinen Savas-kulttuuri voimistui ja tunne savaslaisuudesta vahvistui.”

Savas koulutti henkilökunnastaan kahdeksan sisäistä auditoijaa, jotka arvioivat oman organisaation toimivuutta ja tehokkuutta, ja vuodesta 2005 lähtien sisäiset auditoinnit on toteutettu 2—3 vuoden välein. Yksiköissä otettiin käyttöön yksikkökohdaiset laatukäsikirjat sekä niitä täydentävät turvallisuus-, omavalvonta- ja kiinteistökansiot. Itsearviointit tehdään vuosittain syksyllä kaikissa toimintayksiköissä ja johdossa. Asiakaspalautetta kerätään asukkailta, omaisilta ja sidosryhmiltä järjestelmällisesti. Ne käsitellään yksiköiden kokouksissa ja johdon katselmuksissa. Tuloksia hyödynnetään toiminnan kehittämisessä.

Sisäisen laatujärjestelmäprojektin tuloksena kaikki toimintayksiköt saivat kuvauksen, toiminta-ajatuksen, prosesseille määritellyt tavoitteet, laatulupaukset, kehittämistavoitteet ja lupauksen ja ta-

Ensimmäisen SHQS-laatusertifikaatin saaminen 18.6.2008 ansaitsi juhlahetken. Sertifikaatin myönsi SHQS:n laaduntunnustusneuvosto, SHQuality Oy, nykyisin Labquality Oy. Vasemmalta palvelujohtaja Sari Kokkonen, Kirsi Manninen, Jouko Hämäläinen, Pihkapuiston ohjaaja Mari Heikkinen ja Sakari Nuutinen.

voitteiden toteutumisen mittaamisen ja arvioinnin määrittelyn.

Tiina Kurun siirryttyä toisen työnantajan palvelukseen keväällä 2007, hänen tilalleen palkattiin YTM Sari Kokkonen tittelillä kehittämisjohtaja. Hänelle siirrettiin myös palvelutoiminnan esimiestehtävät. Nimike muutettiin vuonna 2009 palvelujohtajaksi.

SAVAS SAA ULKOISEN LAADUNTUNNUSTUKSEN, SHQS-LAATUSERTIFIKAATIN

Sisäisen ja ulkoisen laatujärjestelmän rakennusprosessi kesti useita vuosia ja huipentui ulkopuolisen tahon suorittamaan laatujärjestelmän systemaattiseen arviointiin, jonka päätyttyä Savon Vammaisasuntosäätiölle myönnettiin SHQS-laaduntunnustus 18.6.2008. Sittemmin se on myönnetty Savakselle aina kolmeksi vuodeksi kerrallaan eli vuosina 2011, 2014 ja 2017. Viimeisin laaduntunnustus on voimassa 1.6.2020 saakka.

Huomattavaa on, että laaduntunnustuksessa kiitettiin Savaksen arvopohjaa. ”Yhteinen arvopohja on nähtävissä koko organisaatiossa, mikä tukee yksiköiden perustehtävän toteuttamista. Arvokeskustelua käydään yksiköissä arjen haastavien tilanteiden purkamisessa sekä kehittämispäivissä. Arvoperusta on näkyvästi esillä myös omaisten ja läheisten kanssa tapahtuvassa yhteistyössä sekä opiskelijoiden ja uusien työntekijöiden perehdyttämisessä.”

Laatujärjestelmän keskeiset elementit on kuvattu säätiön laatuksikirjassa. Laaduntunnustuksessa mainittiin erityisesti, että

- Säätiön dokumentoitu arvoperusta on selkeästi havaittavissa kaikissa toimipisteissä. Asiakaslähtöisyys, asiakkaiden oikeuksien kunnioittaminen on todennettavissa. Eettiset periaatteet on sisäistetty, mikä näkyy muun muassa rajoitustoimenpiteiden toteutustavoissa. Asukkaiden tukeminen täysivaltaiseen kansalaisuuteen on otettu todesta.
- Henkilöstön ja johdon välinen vuoropuhelu, yhteistyö, arvostus ja molemminpuolinen luottamus tulevat esiin kautta linjan. SAVAS-henki on todellisuutta.
- Kehityskeskustelut toteutetaan kattavasti ja niitä tehdään yhteenvedot, jotka käsitellään sekä yksikkö- että organisaatiotasolla, kehityskeskustelujen tuloksia hyödynnetään järjestelmällisesti.
- Tilat ovat kodinomaiset ja tilojen esteettisyyteen on kiinnitetty erityistä huomiota. Asukkaille on mahdollistettu yksityisyys.
- Henkilöstöpoliittinen ohjelma on laadittu kattavasti, ja se sisältää henkilöstövoimavarojen hallintaan liittyvät keskeiset mitattavat tavoitteet ja toimenpiteet.

Alussa henkilöstö kritisoi laatujärjestelmää, koska pelkäsi toimintavapauden ja itsenäisyyden menetystä – ”pannaanko nyt kaikki samaan muottiin” – mutta laatujärjestelmän juurruttua käytäntöön huomattiin, että se helpottaa palvelutoiminnan jä-

"LAATUJÄRJESTELMÄN perusperiaatteet olivat jo lähteneet juurtumaan kentälle, kun tulin Savaksen palvelukseen kesällä 2007. Ensimmäisen puoli vuotta saattelin laatujärjestelmää maaliin", palvelujohtaja, laatupäällikkö Sari Kokkonen kertoo. Hänen mukaansa laatujärjestelmä toimii arvioimalla omaa toimintaa ja puuttamalla laatueroiksiin. Jokainen yksikkö seuraa ja arvioi laatuaan ja suunnittelee kullekin vuodelle kehittämiskohteensa, joita ovat olleet esimerkiksi läheisyyden prosessit, uudet läheisyhteistyön toimintatavat, IMO-strategia, ympäristö ja viihtyisyys.

Savaksen laatusertifikaatti uusittiin jälleen 3.6.2014, nyt kolmatta kertaa. Tyytyväiset hymyt vasemmalta lukien: Palveluyksikön johtaja Minna Heinström Louhumäestä, Sari Kokkonen, ohjaaja Minna Lyytikäinen Lehtola ja taluspäällikkö Sanna Hartikainen.

"Sisäisen auditoinnin laaturyhmä sopii kolmen vuoden välein auditoinnin kuhunkin yksikköön. Kullekin vuodelle on painopistealueet ja auditoidut tarkistavat, sopivatko eri yksiköiden toimintatavat laatujärjestelmän vaatimuksiin ja antavat auditoinnista yksikölle palauteraportin. Erityispiirre auditoinnissamme on, että myös asiakkaat ovat mukana."

Laadukkaan työn kriteereitä on paljon ja yksikkö itse sekä johto arvioivat miten kriteerit ovat toteutuneet. Jos puutteita löytyy, sovitaan korjaustoimenpiteet.

"Tämä on ollut toimiva käytäntö; kaikki viimeisten 10 vuoden aikana tapahtuneet laki- ja säädösmuutokset on pystytty jalkauttamaan kentälle. Olen ylpeä siitä, että laatujärjestelmämme ei ole erillinen prosessi, vaan osa toiminnan suunnittelua ja työntekijöiden sitouttamista. Työntekijät tarvitsevat rakenteen, jolla he voivat vaikuttaa omaan työhönsä. He antavat suuren arvon työnsä vapaudelle ja sille, että työn raamit ovat väljät, ja niiden sisällä voi vaikuttaa omaan työpäiväänsä ja asiakkaan elämän kulkuun."

Kokkonen mielestä laatu kokonaisuutena tarkoittaa ennen kaikkea sitä, että ollaan herkkänä asiakkaan tarpeille ja asiakaspalautteelle. "Meillä on hyvän palvelun mittarina Minun Elämäni Suunnitelma, jossa asiakas on yhdessä läheisen ja lähityöntekijän kanssa määritelty, mitä hän tavoittelee omassa elämässään, ja miten tavoite saavutetaan."

Kokkonen on nykyisin itsekin SHQS-auditoija valtakunnallisessa auditointiryhmässä yksityissektorin edustajana.

"Kentällä laatujärjestelmä tarkoittaa sitä yksinkertaista kysymystä, mitä kehitettävää meillä on", tiivistää Mikkelin palveluyksiköiden johtaja Kirsi Manninen. "Ennen laatujärjestelmää teimme vain palautekyselyjä asiakkaille, mutta emme oikein ymmärtäneet kysyä, mihin he haluavat muutosta. Kun ryhdyimme käyttämään asiakaslähtöistä arviointi- ja kehittämismenetelmää Bikvaa, asiakkaamme intoutuivat kertomaan toiveistaan. Aiemmin emme olleet esimerkiksi tienneet, että vaikeasti kehitysvammaiset halusivat keinun pihalle, niinpä se hankittiin."

Yksiköissä pidetään viikoittain palaveri, jossa käydään läpi läheisten ja asiakkaiden palautteet, vaaratilanteet, lääkepoikkeamat ja viikon onnistuminen ja epäonnistuminen. Se motivoi henkilöstöä. Ohjaaja Margit Härkönen Maahisentaipaleen asunnoista kuvaa laatutyöskentelyn pistäneen pohtimaan asioita. "Heräsimme siihen, että on lupa epäonnistua ja oppia siitä. Saa rehellisesti kertoa kaikesta, eikä ketään syytellä."

Palvelukotien arki on lämpöä ja leppoisaa tunnelmaa

RAHKAPUISTON PALVELUKOTI JA TOIMINTAKESKUS, PIEKSÄMÄKI, VALMISTUI 1990

Pieksämäen Rahkapuisto on Savon Vammaisasun-
tosäätiön ensimmäinen palvelukoti. Se tarjoaa oh-
jattua palveluasumista ilman yövalvontaa pää-
asiassa kehitysvammaisille henkilöille. Pääraken-
nuksessa sijaitsee keittiö-, ruokailu-, oleskelu-, sau-
na- ja kodinhoitotilat sekä lisäksi päivätoiminnan
tilat. Pihapiirissä on kaksi rivitaloa, joissa on 13
asuntoa. Viereisellä tontilla sijaitsevasta rivitalos-
ta on vuokrattu Rahkapuiston käyttöön 14 satelliit-
tiasuntoa.

Palvelukodin johtaja Saira Rummukainen:
"Porukkamme on täällä onnellista, tämä
on heidän kotinsa"

"Aina kun uusi asiakas tulee, etsimme yhteis-
työssä hänelle sopivan kodin", kertoo palvelukodin
johtaja Saira Rummukainen.

Asukkaat tulevat 10 eri kunnasta, pieksämäke-
läisiä on eniten, ja kaukaisin on Kotkasta. 5 asukas-

ta asuu TUPA-palveluissa, 4 kerrostalossa ja 1 rivita-
lossa. Henkilöstöä on johtaja ja 5 ohjaajaa. Työaika
on kello 8—19. Työ on tukea asiakkaita arjessa, yh-
dessä tekemistä ja harjoittelua.

"Asiakkaamme hoitavat itse kauppa- ja apteek-
kiasiansa ja lääkehoitonsa kykyjensä mukaan. Aa-
mu- ja iltapalansa he syövät omissa asunnoissaan,
lounas ja päivällinen syödään yhdessä, mutta kaik-
ki eivät ruokaile. Pyrimme yhdessä tekemiseen, en-
nen piha- ja lumityötkin tehtiin yhdessä, mutta ny-
kyisin ne hoitaa huoltoyhtiö. Nykynuoret haluavat
tehdä muuta kuin kitkeä, harrastaa vaikka musiik-
kia."

"Asiakkaamme ovat tasa-arvoisia. Eräs 18-vuo-
tias oli sanonut vanhemmilleen, että nyt hän muut-
taa kotoa pois, eikä siinä ollut ollut vanhemmilla
mitään sanomista, mutta vanhemmat luottivat hä-
neen. Joskus minäkuva voi olla horjuvakin. Eräs
asiakas kysyi surullisena, miksi minusta piti tulla
kehitysvammaisen. Iäkkäämmät kehitysvammai-
set ovat ehtineet kokea syrjintää ja kiusaamista-
kin."

Rahkapuistolaisille yhteisö on tärkeä, mutta
kunkin yksilöllisyyttä kunnioittava. Kaikki eivät
kaipaa ystäviä, vaan viihtyvät yksin. "Porukkam-
me on suvaitsevaista ja ottaa hyvin uuden ihmisen

TARINOITA RAHKAPUISTOSTA:

”Kerran meidän piti tehdä turvallisuuteen liittyvät poistumisharjoitukset, joissa meillä oli olevinaan tulipalo. Työaikamme oli loppunut kello 19, ja mekin tulimme harjoitukseen kello 21, mutta asiakkaamme eivät siitä tienneet. Seurasimme ikkunasta, missä ajassa kukin poistuu asunnostaan tulipalotilanteessa. Yllätykseksemme yhden miesasukkaan asunnosta poistui ensiksi nainen, sitten mies, ja viimeisenä tuli asunnon haltija kalsarit jalassa. Kun tultiin poistumisharjoituksen jälkeen raportille, viini tuoksahdi poistujista. Heillä taisi olla bileet juuri sinä iltana.”

”Eskolla oli moottorisaha ja hän tykkäsi sahata puita. Ohjaajat olivat ohimennen tuumineet pihalla, että pitäisi tuo koivu kaataa, ettei se kaadu joskus myrskyllä talon päälle, ja Esko oli sen sattunut kuulemaan. Niinpä yksi tuulinen päivä Esko oli ottanut moottorisahan ja alkanut omatoimisen auttavaisesti kaataa koivua. Se kaatui erkkerin päälle. Ohjaajat tuumasivat, että ei pidä ihan kaikkea puhua ääneen.”

Huovuttaminen nauratti liettualaista Edvardas Kasparaviciusia (oik.), Jorma Kuronen neuvoi ulkomaalaista oppilastaan kädestä pitäen. Taustalla Aurika Matutiene (vas.), Mindaugas Kazlauskas ja Viktorija Juskaite seurasivat kiinnostuneina Rahkapuiston päivätoimintaa.

Rahkapuiston päivätoiminta teki vaikutuksen ulkomaalaisiin vieraisiin

vastaan, esimerkiksi harjoittelemaan tulevan opiskelijan. Läheiset ja ystävät käyvät kylässä, he haluavat olla mukana asiakkaamme elämässä. Yhdenkin nuoren miehen isä oli täällä yötä, he grillailivat ja saunoivat, elivät normielämää.”

Rahkapuiston väki tykkää kokoontua juttelemaan ja kehittelemään kaikkea kivaa. ”Viimeksi vuokrasimme asiakkaamme 60-vuotissynttäreille kylpyaljun koko viikonlopuksi. Sattui onneksi hyvä sää. On meillä lennetty kuumailmapallollakin, ajettu ralliautolla, ja limusiini on hakenut erään synttärisanskarin juhlapaikkaan. Kaikki tykkäävät yllätyksistä ja odottavat niitä.”

Romantiikka on kukkinut, alkuaikoina Rahkapuistossa asui kaksikin avioparia yhtä aikaa. Avopareja on ollut ja lapsiperhekin.

Kun asiakas muuttaa pois, se johtuu toimintakyvyn laskemisesta; hän ei enää uskalla olla yötä yksin ja tarvitsee enemmän tukea kuin mitä Rahkapuisto pystyy antamaan.

Rahkapuisto on Rummukaisen mukaan hyvämaineinen toimija, jolla on laaja verkosto ja hyvä yhteistyö kuntiin ja läheisiin. Asiakkailta tulee tyytyväistä palautetta, heillä on hyvä olla ja he pystyvät elämään normaalia elämää.

Rahkapuiston asukkaat nauttivat päivästänsä. Vasemmalta Anne Vihersalo, Esko Immonen ja Seppo ja Tuula Korhonen. Toisena vasemmalta Saira Rummukainen, palvelukodin johtaja.

Asiakkaan itsemääräämisoikeus näyttäytyy Rahkapuistossa vahvana. ”Aiemmin maan tapa oli, että henkilökunta päätti, mikä on asiakkaalle hyväksi. Tänä päivänä me kuuntelemme ja keskustelemme asiakkaan kanssa, emme tee päätöksiä hänen puolestaan. Samoin toimivat läheiset. IMOn tulo ei tuonut meille juurikaan uutta. Laatusertifikaatti antoi toiminnallemme raamit ja ryhtiä. Saimme paljon tietoa ja ohjeistusta.”

”Sijaintimme Pieksämäellä on meille hyvä, koska täällä on muitakin palveluntuottajia. Tiedotamme toisillemme tapahtumista, järjestämme yhteisiä tansseja, grilli-iltoja tai lähdemme yhdessä retkelle. Kentällä ei ajatella kilpailuasetelmia.”

Asukkaat Esko, Anne, Tuula ja Seppo:
”Täällä on hyviä kavereita ja hyvä henkilökunta.”

Esko Immonen (77) on Rahkapuiston palvelukodin ihka ensimmäinen asukas, Anne Vihersalo (51) ensimmäisiä, hän tuli Rahkapuistoon syksyllä 1992. Korhosten pariskunnasta Tuula (70) saapui myös ensimmäisten joukossa, Seppo (55) pari vuotta myöhemmin. Romanssi leiskahti ja pariskunta meni naimisiin 1994. ”Eikä hetkeäkään tunnu, että pitäisi erota”, he hymisevät. Tuulan ja Sepon häät

oli Rahkapuiston kohokohta. Heidät vihittiin Pieksämäen kirkossa, ruokapidot pidettiin Rahkapuistossa ja lopuksi tanssittiin, paikalla oli 70 vierasta.

Korhoset kokevat itsensä vieläkin Rahkapuiston asukkaiksi, vaikka he muuttivat pari vuotta sitten Rahkapuistosta säätiön satelliittiasuntoon, läheiseen Pieksämäen Hakalta vuokrattuun palveluasuntoon. Korhoset tulevat joka päivä syömään ja rupattelemaan muiden kanssa Rahkapuiston yhteiseen olohuoneeseen.

”Täällä on mukavaa. On hyviä kavereita, naapureita ja hyvä henkilökunta”, summaa Vihersalo.

Puuhaa asukkailla riittää. Esko Immonen on erikoistunut polkupyörien korjaukseen. Hänen maineensa on kiirinyt ja ihmiset lahjoittavat hänelle käytöstä jääneitä polkupyöriä, jotka Immonen kunnostaa ja myy pois. ”Kaikki menevät puskaradion kautta. Kerran joku kysyi, minkä ikäinen myytävä pyörä on, niin sanoin, että ihan täysi-ikäinen”, hän vitsailee.

Seppo Korhonen käy kaikkina arkipäivinä avotyötoiminnassa Pieksämäen Citymarketissa. Hän täyttelee juomahyllyjä ja on pullonpalautusautomaatilla. Kauppiaas pestasi hänet vakituiseksi nähtyään Korhosen nostavan selkän suorana neljä juomakoria kerralla. Korhonen on ollut avotyötoiminnassa myös Jätekuukolla ja työtoiminnassa Savosetillä.

Tuula Korhonen on toimintakeskuksella päivätoiminnassa. Hän on erikoistunut lakaisuharjojen varsisuojusten neulomiseen, mattojen ja ponchojen